

Николай Гогол

**Иван Фьодорович Шпонка и
неговата леля**

Содержание

#1	0004
I. ИВАН ФЬОДОРОВИЧ ШПОНКА	0006
II. ПЪТЯТ	0015
III. ЛЕЛЯТА	0026
IV. ОБЕДЪТ	0033
V. НОВИТЕ ПЛАНОВЕ НА ЛЕЛЯТА	0045

**Николай Гогол
Иван Фьодорович Шпонка и
неговата леля**

С тая история се случи цяла история: Сразказа ни я дошлият от Гадяч Степан Иванович Курочка. Трябва да знаете, че паметта ми е донемайкаде лоша: ако щеш, казвай, ако щеш, не ми казвай, все едно. То е като да наливаш вода в решето. Тъй като знаех тая своя слабост, нарочно го помолих да я запише в една тетрадка. Ех, Господ здраве да му дава, той винаги е бил добър към мен, взе, та я записа. Сложих я аз в малката масичка, вие, смятам, добре я знаете: тя е в ъгъла, щом влезеш от вратата... Да, забравих, че никога не сте идвали у дома. Моята бабичка, с която живея вече трийсет години, никога не се е учила да чете, няма защо да го крия. И ето, виждам я веднъж, че пече банички на някаква хартия. Баничките, любезни читатели, тя прави чудно хубави, по-хубави банички никъде няма да ядете. Погледнах долната корица на една баничка, виждам писани думи. Сякаш сърцето ми позна: отивам до масичката — няма я половината от тетрадката! Всички други листа тя бе отмъкнала за банички. Какво да правя? Няма да се бия на стари години!

Миналата година ми се случи да мина през Гадяч. Нарочно още преди да стигна града, вързах възелче на кърпата си, за да не забравя да помоля Степан Иванович. Не стига това, сам на себе си обещах, щом кихна в града, да си спомня за него. Всичко напразно. Минах през града и кихнах, и се изсекнах в кърпата, и пак забравих. Сетих се чак когато бях вече на шест версти далеч от града. Няма що, принудих се да я печатам без края. Впрочем ако някой непременно иска да знае за какво се разправя по-нататък в тая повест, трябва само да отиде нарочно в града и да помоли Степан Иванович. Той ще я разкаже с голямо удоволствие, дори, ако искате, пак от начало до край. Живее близо до каменната черква. Там току до нея има малка уличка: щом свиеш в уличката, ще бъде втората или третата порта. Още по-добре, щом съгледате в двора голям прът с пъдпъдък и насреща ви излезе дебела жена със зелена фуста (не е зле да ви кажа, че той води ергенски живот), това значи е неговото стопанство.

I. ИВАН ФЬОДОРОВИЧ ШПОНКА

Впрочем можете да го срещнете на пазара. Дето ходи всяка сутрин преди девет часа, избира риба и зеленчук за трапезата си и разговаря с отец Антип или с евреина прекупвач. Ще го познаете веднага, защото никоой освен него няма панталони от цветна басма и жълт памучен сюртук. Да ви кажа още един белег: когато ходи, винаги размахва ръце. Още покойният тамошен съдия Денис Петрович, щом го видеше отдалеч, винаги казваше: „Гледайте, гледайте, иде вятърната мелница!“

Вече четири години, откак Иван Фьодорович Шпонка е в оставка и живее в селцето си Витребенки. Когато беше още Ванюша, той се учеше в Гадячкото околийско училище и трябва да кажа, че беше крайно благонравно и старателно момче. Учителят по руска граматика Никифор Тимофеевич Деепричастие често пъти казваше, че ако всичките му ученици бяха толкова прилежни

като Шпонка, той не би носил в клас кленовата линия, с която, както сам признаваше, се уморявал да бие по ръцете мързеливците и немирниците. Тетрадката му винаги беше чистичка, обградена отвсякъде с линии, без нито едно петънце. Той стоеше винаги мирно, със събрани ръце и с втренчени в учителя очи и никога не качваше на гърба на седящия пред него другар хартийка, не дълбаеше чина и не играеше преди идването на учителя на **тясна жена**. Потрябваше ли някому ножче да подостри перото си, веднага се обръщаше към Иван Фьодорович, защото знаеше, че той винаги има ножче, и Иван Фьодорович, тогава още просто Ванюша, вадеше ножчето от едно малко кожено калъфче, вързано за петелката на сивичкия му сюртук, и молеше само да не стържат перото с острата страна на ножчето, защото за това служела тъпата му страна. Такова благонравие скоро привлече вниманието дори на учителя по латински език, който, само като се изкашляше в коридора, плашеше целия клас още преди да са се подали на вратата

малиновият му шинел и лицето му, нашарено от сипаница. Тоя страшен учител, в чийто час винаги имаше на катедрата две вързопчета пръчки и половината от учениците стояха на колене, беше направил Иван Фьодорович аудитор, макар че в класа имаше мнозина с много по-големи способности. Тук не бива да се премълчи една случка, която повлия върху целия му живот. Един от поверените му ученици, за да склони своя аудитор да му напише в списъка scit, макар че никак не знаеше урока си, бе донесъл в клас завита в хартия и заляна с масло палачинка. Иван Фьодорович, макар да държеше за справедливостта, беше по това време гладен и не можа да устои на съблазънта. Взе палачинката, сложи пред себе си книгата и почна да яде. И толкова се увлече в това, че дори не забеляза как изведнъж в класа настъпи мъртва тишина. Чак когато страшната ръка, проточена от косматия шинел, го хвана за ухото и го измъкна сред класната стая, чак тогава той с ужас се опомни. „Дай тук палачинката! Дай, ти казвам, негоднико!“ — каза страшният

учител, улови с пръсти мазната палачинка и я изхвърли през прозореца, като забрани строго на тичащите из двора ученици да я вдигнат. Веднага след това той жестоко нашиба Иван Фьодорович с пръчка по ръцете. И с право: ръцете бяха виновни, защото бяха взели, а не друга от тялото. Както и да е, но оттогава плахостта му, и без това неразделна от него, порасна още повече. Може би тъкмо поради това произшествие той никога не пожела на постъпи на гражданска служба, понеже видя от личен опит, че невинаги всичко може да бъде потулено. Вече почти петнайсетгодишен, той мина във втори клас, гдето вместо съкращения катехизис и четирите правила на аритметиката се залови да изучава обширния катехизис, книгата за задълженията на човека и дробите. Но когато видя, че колкото повече се вдълбочава, толкова по-мъчно става, и когато получи известие, че баща му предал Богу дух, остана още две години и след това със съгласието на майка си постъпи в П*** пехотен полк. П*** пехотен полк съвсем не приличаше на много други пехотни

полкове. И макар че в по-голямата си част беше разквартируван по селата, все пак бе поддържан на такава висота, че не отстъпваше на някои кавалерийски полкове. Повечето офицери пиеха изстудени напитки и скубеха евреите за сколуфите не по-лошо от хусарите, неколцина дори знаеха да играят мазурка и полковникът на П*** полк, когато говореше с някого от обществото, никога не пропускаше случая да спомене за това. „В моя полк — казваше той обикновено и след всяка дума се потупваше по корема — много офицери танцуват мазурка, доста много, извънредно много.“ За да покажем още по-добре на читателите образоваността на П*** пехотен полк, ще добавим, че двама от офицерите бяха страстни играчи на карти и проиграваха мундира си, фуражката, шинела, темляка, чак и долните си дрехи, което дори между всички кавалеристи не се случва. Общуването с такива другари обаче не намали с нищо плахостта на Иван Фьодорович. И тъй като той не пиеше изстудени напитки, а предпочиташе чаша водка преди обед и вечеря, не танцуваше

мазурка и не играеше на карти, естествено, трябваше да стои винаги сам. По тоя начин, докато другите ходеха с наемни коли у разни дребни помешчици, той стоеше в жилището си и се упражняваше в занятия, присъщи само на кротката и добра душа: ту чистеше копчета, ту четеше врачовника, ту слагаше в ъглите на стаята си капани за мишки или пък най-после сваляше мундира си и лежеше на леглото. Но затова пък в полка нямаше поредовен от Иван Фьодорович. И взвода си той командваше така, че ротният командир винаги го сочеше за пример. Затова скоро, единайсет години след като бе получил чина прапорщик, той бе произведен подпоручик.

През това време получи известие за смъртта на майки си; а леля му по майка, която познаваше само по това, че в детинството му донасяше и му пращаше дори в Гадяч сушени круши и извънредно вкусни сладкиши, правени от самата нея (с майка му беше скарана и затова Иван Фьодорович покъсно не я видя) — тая леля от душевна доброта се нагърби да управлява малкото му имение, като своевременно го извести с

писмо за това. Иван Фьодорович беше напълно сигурен в благоразумието на леля си и почна да изпълнява службата си както преди. Друг на негово място след получаването на такъв чин би се възгордял, но на него гордостта му беше съвсем непозната. И след като го произведоха подпоручик, той си остана все същият Иван Фьодорович, какъвто беше някога като прапорщик. Четири години след това забележително за него събитие, когато се готвеше да тръгне с полка си от Могилъовска губерния за Великорусия, той получи писмо със следното съдържание:

Любезни племеннико

Иван Фьодорович,

Пращам ти долни дрехи: пет чифта памучни чорапи и четири ризи от тънко платно. Освен това искам да поговоря с теб по един въпрос. Тъй като ти имаш вече доста голям чин, което, мисля, ти е известно, и си на такава възраст, че е време да се позанимаеш и със стопанството си, то няма защо повече да служиш на военна служба. Аз съм вече стара и не

*мога да наглеждам всичко в твоето стопанство, пък и освен това има много работи, които искам да ти поверя лично. Ела, Ванюша. В очакване на истинското удоволствие да те видя, оставам твоя любеща те леля
Василиса Цупчевска*

Чудна ряпа порасна в нашата градина, прилича повече на картоф, отколкото на ряпа.

Седмица след получаването на това писмо Иван Фьодорович написа следния отговор:

***Уважаема госпожо лельо
Василиса Кашпоровна!***

Много ви благодаря за изпратените долни дрехи. Особено чорапите ми са много вехти, така че дори вестовоят ги кърпи четири пъти и затова са станали съвсем тесни. Относно вашето мнение за моята служба аз съм напълно съгласен и завчера подадох оставка.

А щом получа уволнение, ще наема кола. Предишната ви поръчка относно пшеницата за семе, сибирска арнаутка, не можах да изпълня: в цяла Могилъовска губерния няма такава.

Тук хранят свинете повече с бирена каша, като слагат и малко изветряла бира.

С отлично почитание, уважаема госпожо лелю, оставам ваш племенник

Иван Шпонка

Най-после Иван Фьодорович получи оставка в чин поручик, нае за четирийсет рубли един еврейин от Могилъов до Гадяч и се качи в бричката му по онова време, когато дърветата се облякоха с млади, още редки листа, когато цялата земя ярко се раззелени със свежа зеленина и навред из полето лъхна на пролет.

II. ПЪТЯТ

Из пътя не се случи нищо особено забележително. Пътуваха малко повече от две седмици. Иван Фьодорович щеше да стигне може би и по-скоро, но набожният еврейн празнуваше в събота, покриваше се с попоната и се молеше цял ден. Впрочем, както имах вече случая да забележа, Иван Фьодорович беше човек, който не си позволяваше да се отегчава. През това време той развързваше куфара си, вадеше долните дрехи, разглеждаше ги хубавичко дали са добре опрани, добре сгънати, внимателно махаше някоя перушинка от новия си мундир, ушит вече без пагони, и сетне нареждаше всичко това най-грижливо в куфара. Книги, изобщо казано, не обичаше да чете, а като разтваряше понякога врачовника, правеше го, защото обичаше да намира там познати работи, четени вече по няколко пъти. Така градският жител ходи всеки ден в клуба, не за да чуе там нещо ново, а за да срещне ония свои приятели, с които от незапомнени времена е свикнал да бърби в

клуба. Така чиновникът с голяма наслада чете по няколко пъти адресника календар не за някакви дипломатически хитрини, а защото извънредно го радва печатният списък на имената. „А, Иван Гаврилович едичкой си!“ — повтаря той тихо на себе си. „А ето ме и мен! Хм!...“ И на другия ден отново го препрочита със същите възклицания.

След двуседмично пътуване Иван Фьодорович стигна до едно селце, на сто версти от Гадяч. Беше петък. Слънцето отдавна бе залязло, когато той влезе с бричката и с евреина в странноприемницата. Тая странноприемница по нищо не се отличаваше от другите, построени из малките селца. В тях обикновено с голямо усърдие гощават пътника със сено или с овес, като че той е пощенски кон. Но ако поиска да се нахрани, както обикновено се хранят почтените хора, той ще запази апетита си непокътнат до друг случай. Знаейки всичко това, Иван Фьодорович своевременно се бе запасил с две връзки гевреци и със салам, поиска чаша водка, каквато се намира във всяка странноприемница, и почна вечерята

си, седнал на пейката пред дъбовата маса, зазидана неподвижно в пръстения под.

През това време се чу тропот от бричка. Портата изскърца, но бричката дълго не влизаше в двора. Един висок глас се караше със старата жена, която държеше странноприемницата. „Ще вляза — чу Иван Фьодорович, — но ако само една дървеница ме ухапе в къщата ти, ще те пребия, ей Богу, ще те пребия, стара вещице, и нищо няма да ти дам за сеното!“

Минута по-късно вратата се отвори и вътре влезе или по-право се намъкна един дебел човек със зелен сюртук. Главата му лежеше неподвижно върху късата шия, която изглеждаше още по-дебела поради двуетажната брада. Наглед той беше от ония хора, които никога не си блъскат главата над дреболии и животът на които върви като по вода.

— Желая ви добро здраве, уважаеми господине! — продума той, като съгледа Иван Фьодорович.

Иван Фьодорович мълчаливо се поклони.

— Позволете да ви попитам, с кого имам

чест да говоря? — продължи дебелият пътник.

При тоя разпит Иван Фьодорович неволно се изправи и застана мирно, както правеше обикновено, когато полковникът го питаше за нещо.

— Поручик в оставка Иван Фьодорович Шпонка — отговори той.

— Смея ли да ви попитам накъде благоволявате да пътувате?

— В собственото ми селце Витребенки.

— Витребенки! — извика строгият разпитвач. — Чакайте, уважаеми господине, чакайте! — каза той, като се доближи до него и размаха ръце, сякаш някой го възпираше или пък той си пробиваше път през тълпа.

И като се доближи, пое Иван Фьодорович в прегръдките си и го целуна отначало по дясната, после по лявата буза. На Иван Фьодорович тая целувка се хареса много, защото устните му усетиха големите бузи на непознатия като меки възглавници.

— Позволете, уважаеми господине, да се запознаем — продължаваше дебелият. — Аз съм помещик от същата Гадячка околия и

ваш съсед. Живея от вашето селце Витребенки на не повече от пет версти, в село Хортишче, а се казвам Григорий Григориевич Сторченко. Без друго, без друго, уважаеми господине, не искам да ви зная, ако не ми дойдете на гости в село Хортишче. Сега бързам по работа... Ами това какво е? — продума той с кротък глас на току-що влезлия свой лакей, момче в казашка свитка със закръпени лакти, което с недоумяващ израз слагаше на масата вързопи и сандъчета. — Какво е това, какво? — и гласът на Григорий Григориевич неусетно ставаше по-страшен и по-страшен. — Нима ти казах да сложиш това тук, любезни? Нима това ти казах да сложиш тук, подлецо? Нима не ти казах да стоплиш по-рано кокошката, мошенико? Вън! — извика той и тупна с крак. — Чакай, муцуно! Где е сандъчето с шишенцата? Иван Фьодорович — каза той, като наля домашната ракия в една чаша, — заповядайте, лековита е!

— Бога ми, не мога... Имах вече случай... — продума Иван Фьодорович със запъване.

— Не искам да слушам, уважаеми

господине! — повиши глас помешчикът. — Не искам и да слушам! Няма да се мръдна оттук, докато не опитате...

Като видя, че не може да откаже, Иван Фьодорович не без удоволствие изпи чашата.

— Това е кокошка, уважаеми господине — продължаваше дебелият Григорий Григориевич, като я разрязваше с нож в дървеното сандъче. — Трябва да ви кажа, че моята готвачка Явдоха обича понякога да си посръбне и затова често изсушава яденето. Ей, момко! — обърна се той към момчето с казашката свитка, което беше донесло пухен дюшек и възглавници. — Постели ми на земята наред стаята! И внимавай, сложи повече сено под възглавницата! И извади от къделята на жената малко коноп, да си запуша ушите за през нощта. Трябва да ви кажа, уважаеми господине, че имам навика да си запушвам ушите нощем след оная проклета случка, когато в една руска кръчма ми влезе хлебарка в лявото ухо. Както ми казаха по-късно, проклетите руснаци ядели и чорба с хлебарки. Не мога да ви опиша какво ставаше с мен! В ухото нещо ме гъделичка,

гъделичка... просто да полудееш! Чак в нашия край ми помогна една проста баба. И с какво, ще речете — просто с баене. Какво ще кажете, уважаеми господине, за лекарите? Струва ми се, те само ни мамят и ни се подиграват. Има баби, които знаят двацет пъти повече от всички тия лекари.

— Вярно, вие благоволихте да кажете самата истина. Някои баби наистина... — и той се спря, като че не можеше да намери по-нататък прилична дума.

Не е зле и аз да кажа, че той изобщо не беше щедър на думи. Това се дължеше може би на боязливост, а може би и на желание да се изразява по-красиво.

— Хубавичко, хубавичко разтърси сеното! — каза Григорий Григориевич на своя лакей. — Тук сеното е толкова лошо, че току-виж попаднала някоя клечица. Позволете, уважаеми господине, да ви пожелая лека нощ! Утре вече няма да се видим, аз тръгвам преди разсъмване. Вашият евреин ще празнува, защото утре е събота, така че няма защо да ставате рано. И тъй, не забравяйте молбата ми: не искам да ви познавам, ако не

дойдете в село Хортишче.

Камердинерът смъкна от Григорий Григориевич сюртука и ботушите и вместо това го облече в халат и Григорий Григориевич се тръшна на леглото така, като че някакъв огромен пухен дюшек легна върху друг.

— Ей, момко, къде отиваш, подлецо? Ела тук, оправи ми одеялото! Ей, момко, сложи под главата ми сено! Напоиха ли вече конете? Още сено! Тук, под тая страна, и оправи, подлецо, по-хубавичко одеялото! Ето така, още, ох... — и Григорий Григориевич въздъхна още два-три пъти и огласи цялата стая със страшно носово свистене, като от време на време изхъркваше така, че задрямалата в леглото на печката бабичка се събуждаше, изведнъж се оглеждаше с широко отворени очи на вси страни, но тъй като не виждаше нищо, успокояваше се и заспиваше отново.

На другия ден, когато Иван Фьодорович се събуди, дебелия помешчик го нямаше вече. То бе едничкото забележително произшествие, което му се случи из пътя. На

третия ден след това приближаваше своето селце.

Той усети, че сърцето му затуптя силно, когато се подаде, размахала криле, вятърната мелница, и после, докато евреинът шибаше крантите си по нанагорницето, долу почнаха да се показват редица върби. През тях живо и ярко блестеше езерото, от което лъхаше свежест. Някога той се къпеше тук. Някога, до шия във водата, в същото това езеро ловеше раци с дечурлигата. Бричката се изкачи върху насипа на бента и Иван Фьодорович видя същата старовремска къщичка, покрита с тръстика, същите ябълкови и черешови дървета, по които някога се катереше крадешком. Щом бричката влезе в двора, отвред се струпаха кучета от всички видове: кафяви, черни, сиви, пъстри. Някои се хвърляха с лай в краката на конете, други тичаха зад колата, защото бяха забелязали, че оста е намазана с мас. Един пес, застанал до кухнята и затиснал с лапа някаква кост, ревеше колкото му глас държи, друг лаеше отдалеч и тичаше назад-напред, като размахваше опашка, сякаш казваше: вижте,

хора християни, какъв съм хубавец! Хлапета с изцапани ризи се стекоха да зяпат! Свинята, която се разхождаше из двора с шестнайсет прасета, вдигна с изпитателен израз зурлата си и изгрухтя по-високо от друг път. Из двора върху множество прострени на земята платнища се сушеха на слънцето жито, просо и ечемик. На покрива също се сушеха всякакви билки: петрови пръчки, нечуйвятър и други. Иван Фьодорович беше толкова погълнат от разглеждането на всичко наоколо, че се съвзе чак когато пъстрото куче ухапа за прасеца слизация от капрата евреин. Стеклите се слуги — готвачка, слугиня и две момичета с вълнени фусты, след първите възклициания: *това е нашият господар*, съобщиха, че лелята седи в зеленчуковата градина царевица заедно с момиченцето Палашка и с кочияша Омелко, който често изпълнява длъжността градинар и пазач. Но лелята, която още отдалеч съгледа покритата с рогозка бричка, беше вече тук. И Иван Фьодорович се смая, когато тя почти го вдигна на ръце, сякаш се съмняваше дали това е същата леля, която му беше писала, че

е немоцна и болна.

III. ЛЕЛЯТА

По това време лелята Василиса Кашпоровна беше на около петдесет години. Тя не беше се омъжвала никога и обикновено казваше, че най-много ценяла моминския живот. Впрочем, доколкото помня, никои не беше я искал. Причината бе, че всички мъже изпитваха в нейно присъствие някаква боязливост и все не се решаваха да ѝ направят признание. „Силен характер има Василиса Кашпоровна!“ — казваха кандидатите и бяха напълно прави, защото Василиса Кашпоровна можеше да укроти всекиго. Пияницата мелничар беше негоден за нищо, но тя със собствената си мъжествена ръка го дърпаше всеки ден за перчема и без всякакво друго средство можа да го направи злато, а не човек. Ръстът ѝ беше почти исполински, а дебелината и силата — напълно съразмерни с тоя ръст. Природата като че бе сторила непростима грешка, като ѝ предопредели да носи в делник тъмнокафява роба на ситни гънки и червен кашмирен шал на Великден и на

именния си ден, когато много повече биха й отивали кавалерийски мустаци и високи ботуши. Затова пък нейните занимания напълно отговаряха на външния й вид: тя сама караше лодка, като гребеше по-изкусно от всеки риболовец, стреляше дивеч, неотлъчно следеше косачите, знаеше точно колко пъпеш и дини има в бостана, събираще по пет копейки такса от всяка кола, която минаваше през насипа на бента, катереше се сама на крушата и брулеше круши, биеше ленивите си васали със страшната си ръка и поднасяше на достойните чаша водка със същата страшна ръка. Тя можеше почти едновременно да се кара, да боядисва прежда, да тича до кухнята, да прави квас, да вари медено сладко и цял ден беше заета и успяваше да бъде навсякъде. Последница от това беше, че малкото имение на Иван Фьодорович, което по последния опис се състоеше от осемнайсет души, цъфтеше в пълния смисъл на думата. При това тя премного обичаше племенника си и грижливо пестеше за него всяка пара. След завръщането въкъщи животът на Иван

Фьодорович решително се промени и тръгна по съвсем друг път. Природата като че ли го бе създала тъкмо да управлява имение от осемнайсет души. Сама лелята забеляза, че той ще бъде добър стопанин, макар че още не му позволяваше да се меси във всички клонове на стопанството. „Младо е още момчето! — казваше обикновено тя, макар че Иван Фьодорович приближаваше вече четирийсетте. — Де ще може да знае всичко!“ Но той неотлъчно стоеше на нивите при жетварите и косачите и това доставяше неописуема наслада на кротката му душа. Задружният замах на десетина и повече лъскави коси, шумът на падащата в стройни редици трева, леещата се понякога песен на жетварките, ту весела като посрещане на гости, ту тъжно проточена като раздяла, спокойната чиста вечер, и то каква вечер!... Колко е волен и свеж въздухът! Колко е оживено тогава всичко: степта се червенеет, синее и пламти от багри; пъдпъдъци, дропли, чайки, щурци, хиляди насекоми и от тях — свистене, бръмчене, пращане, вик и изведнъж — строен хор. И всичко това не

млѣква нито за минута. А слънцето залязва и се скрива. Ех, колко е свежо и хубаво! Из полето ту тук, ту там се кладат огньове и се слагат котли и около котлите седят мустакати косачи. От галушките се вдига пара. Дрезгавината посивява... Мъчно може да се разкаже какво ставаше тогава с Иван Фьодорович. Като се присъединяваше към косачите, той забравяше да опита галушките, които много обичаше, стоеше неподвижно на едно място и следеше с очи губещата се в небето чайка или броеше камарите пожънато жито, наредени на нивата.

Скоро навсякъде почна да се говори за Иван Фьодорович като за голям стопанин. Лелята не можеше да се нарадва на племенника си и никога не изпускаше случай да се похвали с него. Един ден — беше вече след жътвата, а именно в края на юли — Василиса Кашпоровна хвана тайнствено за ръка Иван Фьодорович и му каза, че иска да поговори с него по една работа, която отдавна вече я занимава.

— Ти, любезни Иван Фьодорович — така започна тя, — знаеш, че в селцето ти има

осемнайсет души, впрочем така е по списъците, а иначе могат да се наберат и повече, могат да стигнат до двайсет и четири души. Но не за това ми е думата. Ти знаеш оная горичка, която е зад нашия чифлик, знаеш навярно зад тая горичка широката ливада: тя има без малко двайсет десетини¹, а трева толкова, че всяка година може да се продава за повече от сто рубли, особено ако в Гадяч, както разправят, бъде настанен конен полк.

— Как да не зная, леличко, тревата е много добра.

— Аз сама зная, че е добра, но знаеш ли, че цялата тая земя е наистина твоя? Какво опули такива очи! Слушай, Иван Фьодорович! Помниш ли Степан Кузмич? Какво казвам, помниш ли! Ти тогава беше такъв мъничък, че не можеше дори да изговаряш името му. Къде ти! Помня, пристигнах навръх Богородица, преди коледни пости, и те взех на ръце, а ти насмалко не изцапа цялата ми рокля. Добре, че сварих да те дам на бавачката Матрьона. Такъв лош беше ти тогава!... Но не за това ми е думата. Цялата

земя, която е зад нашето селце, и самото село Хортишче бяха на Степан Кузмич. Той, трябва да ти кажа, още преди да се родиш, почна да ходи на гости у майка ти; наистина в такова време, когато баща ти го нямаше въкъщи. Казвам това не за да я укоря. Бог да я прости, макар че покойната винаги беше несправедлива към мен. Но не за това ми е думата. Както и да е, Степан Кузмич ти подари с дарителен акт това имение, за което ти говоря. Но покойната ти майка, между нас казано, имаше най-чудноват нрав. Сам дяволът, Господи, прости ме за тая лоша дума, не би могъл да я разбере. Къде е дянала документа — един Бог знае. Мисля просто, че той е в ръцете на тоя стар ерген Григорий Григориевич Сторченко. На тоя шишкав мошеник се падна цялото имение. Готова съм да се обзаложа на каквото щещ, ако той не е скрил документа.

— Позволете да попитам, лелю: не е ли това оня Сторченко, с когото се запознах на една станция? — и Иван Фьодорович разказа за срещата си.

— Кой го знае! — отговори лелята, след

като помисли малко. — Може и да не е негодник. Вярно е, че едва от половин година е дошъл да живее тук, а за толкова време не можеш да опознаеш човека. Чувам, че старата, майка му, била много разумна жена и казват, много майсторски приготвяла солени краставици. Собствените ѝ крепостни момичета знаели отлично да тъкат килими. Но щом казваш, че той се е отнесъл добре към теб, иди у него! Може би старият грешник да послуша съвестта си и ще върне онова, което не е негово. Можеш да отидеш и с бричката, само че проклетите дечурлига са измъкнали отзад всички гвоздеи. Ще трябва да кажа на кочияша Омелко да закове навсякъде по-добре кожата.

— Защо, лельо? Ще взема колата, с която отивате понякога на лов за дивеч.

С това разговорът свърши.

IV. ОБЕДЪТ

Беше време за обед, когато Иван Фьодорович влезе с колата си в село Хортишче; когато наближи господарската къща, той се поуплаши малко. Тая къща беше дълга и покрита не с тръстика, както къщите на мнозина околни помешчици, а имаше дървен покрив. Двата хамбара в двора бяха също с дървен покрив, портата — дъбова. Иван Фьодорович приличаше на франт, който е пристигнал на бал и накъдето погледне, вижда, че всички са по-наконтени от него. От уважение той спря колата си пред хамбара и се приближи пеша до входната врата.

— А, Иван Фьодорович! — извика дебелият Григорий Григориевич, който се разхождаше из двора по сюртук, но без вратовръзка, без жилетка и тиранти. Ала и това облекло сякаш тежеше на дебелията му ширина, защото обилна пот течеше по лицето му. — Нали казахте, че щом се видите с леля си, веднага ще дойдете, а не дойдохте! — след тия думи устните на Иван Фьодорович срещнаха

същите познати възглавнички.

— Главно поради заетост в домакинството... Идвам сега за минутка, всъщност по работа...

— За минутка ли? Виж, това няма да го бъде. Ей, момко — извика дебелият стопанин и същото момче с казашката свитка изскочи от кухнята. — Кажи на Касян да заключи веднага портата, чуваш ли, да я заключи по-здраво. А конете на тоя пан веднага да разпрегнете. Заповядайте вътре, тук е такава жега, че цялата ми риза е мокра.

Когато влезе в стаята, Иван Фьодорович реши да не губи напразно време и въпреки своята боязливост да настъпва решително.

— Леля ми имаше честта... Казваше ми, че документът за дарението от покойния Степан Кузмич...

Мъчно е да се изобрази какъв неприятен израз доби при тия думи широкото лице на Григорий Григориевич.

— Бога ми, нищо не чувам! — отговори той. — Трябва да ви кажа, че в лявото ми ухо се беше вмъкнала хлебарка. В руските къщи проклетите московци са развъдили

навсякъде хлебарки. Никое перо не може да опише каква мъка беше. Току гъделичка и все гъделичка. Помогна ми една бабичка с най-просто средство...

— Исках да кажа... — осмели се да го прекъсне Иван Фьодорович, когато видя, че Григорий Григориевич умишлено иска да насочи разговора към друго, — че в завещанието на покойния Степан Кузмич се споменава, тъй да се рече, за дарителен акт... по който на мен се пада...

— Зная, леля ви е успяла да ви наговори всякакви измислици. Това е лъжа, Бога ми, лъжа е! Никакъв документ за дарение вуйчо не е писал. Макар наистина в завещанието да се споменава за някакъв документ, но де е той? Никой не го е предявил. Казвам ви това, защото искрено ви желая доброто. Бога ми, лъжа е!

Иван Фьодорович млъкна и си каза, че може би наистина на леля му само се е сторило така.

— А, ето че идат майка ми и сестрите ми! — каза Григорий Григориевич. — Значи обедът е готов. Елате! — и той хвана Иван

Фьодорович за ръката и го помъкна в стаята, в която имаше водка и закуски на масата.

В същото време една ниска бабичка, същинско кафениче с шапчица, влезе с две госпожици — руса и черноока. Иван Фьодорович, като възпитан кавалер, първо целуна ръката на бабичката, а сетне на двете госпожици.

— Това, майко, е нашият съсед Иван Фьодорович Шпонка! — каза Григорий Григориевич.

Бабичката гледаше втренчено Иван Фьодорович или може би само изглеждаше, че го гледа. Впрочем тя беше въплътена доброта. Искаше ѝ се сякаш да попита Иван Фьодорович: колко краставици солите за зимата?

— Пихте ли водка? — попита бабичката.

— Вие, майко, изглежда, не сте си отспала — каза Григорий Григориевич. — Пита ли се гостът дали е пил? Вие само черпете, а дали сме пили, или не, то си е наша работа. Иван Фьодорович, моля, от златохилядната и трохимовската ракийка коя обичате повече? Иван Иванович, ама ти

защо стоиш? — продума Григорий Григориевич, като се обърна назад, и Иван Фьодорович видя Иван Иванович, който пристъпваше към масата с водката в дългопол сюртук, с огромна права яка, закриваща целия му тил, така че главата му седеше в яката като в бричка.

Иван Иванович се доближи до водката, потри ръце, разгледа добре чашата, наля си, вдигна чашата към светлината, гаврътна изведнъж всичката водка и без да я гълта, изплакна добре с нея устата си, а след това вече я глътна. И след като закуси хляб и солени гъби, обърна се към Иван Фьодорович.

— С Иван Фьодорович, господин Шпонка, ли имам честта да говоря?

— Тъй вярно — отговори Иван Фьодорович.

— Твърде много сте благоволили да се промените от онова време, когато ви познавах. Да — продължи Иван Иванович, — аз ви помня ей-такъв! — при това той посочи с ръка един аршин от пода. — Покойният ви баща, да му даде Господ царство небесно,

беше рядък човек. Винаги имаше такива дини и пъпеши, каквито днес не ще намерите никъде. Ето, да речем, тук — продължи той, като го дръпна настрана — ще ви поднесат на масата пъпеши. Какви са тия пъпеши? Да не ги погледнеш! Вярвате ли, уважаеми господине, той имаше дини — каза той и разтвори ръце с тайнствен вид, като че искаше да обгърне някое дебело дърво, — Бога ми, ей такива!

— Хайде на трапезата! — каза Григорий Григориевич, като хвана Иван Фьодорович за ръката.

Всички минаха в столовата. Григорий Григориевич седна на обикновеното си място, на края на масата, завърза си огромна салфетка и заприлича на ония герои, които бръснарите рисуват по фирмите си. Иван Фьодорович се изчерви, когато седна на посоченото му място срещу двете госпожици, а Иван Иванович побърза да се настани до него, зарадван от душа, че ще има кому да съобщава познанията си.

— Напразно взехте трътката, Иван Фьодорович! Това е пуйка! — каза бабичката,

като се обърна към Иван Фьодорович, комуто в това време бе поднесъл блюдото селският лакей в сив фрак с черна кръпка. — Вземете си от гърба!

— Майко, никой не ви моли да се месите! — продума Григорий Григориевич. — Бъдете сигурна, че гостът сам знае какво да вземе. Иван Фьодорович, вземете си крилце или ей това парченце с воденичката! Но защо си взехте толкова малко? Вземете си кълка! Ти какво зяпаш с блюдото? Помоли го! Застани на колене, подлецо! Кажи веднага: Иван Фьодорович, вземете си кълка!

— Иван Фьодорович, вземете си кълка! — изрева коленичил лакеят с блюдото.

— Хм, това пуйка ли е! — каза полугласно Иван Иванович с израз на пренебрежение, като се обърна към съседа си. — Такива ли трябва да бъдат пуйките? Да бяхте видели моите пуйки! Уверявам ви, че една моя пуйка има повече мас, отколкото десет като тия. Вярвате ли, господине мой, че дори ми е противно да ги гледам, когато се разхождат из двора у дома, толкова са тлъсти!...

— Иван Иванович, лъжеш! — каза

Григорий Григоревич, като се вслуша в думите му.

— Ще ви кажа — продължи все тъй към съседа си Иван Иванович, като се престори, че не е чул думите на Григорий Григориевич, — че миналата година, когато ги пращах в Гадяч, давах по петдесет копейки за едната и пак не исках да ги дам.

— Иван Иванович, казвам ти, че лъжеш! — продума Григорий Григориевич за по-голяма ясност на срички и по-високо, отколкото порано.

Но Иван Иванович се престори, че това съвсем не се отнася за него, и продължи също така, само че много по-тихо:

— Именно, господине мой, не исках да ги дам. В Гадяч нито един помешчик...

— Иван Иванович, ти си глупав и нищо повече — каза високо Григорий Григориевич. — Иван Фьодорович знае тия работи по-добре от теб и сигурно няма да ти повярва.

Сега Иван Иванович съвсем се докачи, млъкна и почна да поглъща пуйката, макар че тя не беше толкова тлъста както ония,

които му бе противно да гледа.

Тракането на ножовете, лъжиците и чиниите замести за известно време разговора. По-силно от всичко се чуваше как Григорий Григориевич изсмуква мозъка от овнешката кост.

— Чели ли сте — попита Иван Иванович след известно мълчание, като подаде глава от бричката си към Иван Фьодорович — книгата „Пътуването на Коробейников до Светите места“? Истинско услаждане за душата и сърцето! Сега не печатат такива книги. Много е съжалително, че не погледнах от коя година е.

Като чу, че става дума за книга, Иван Фьодорович почна прилежно да си слага сос.

— Наистина е за учудване, господине мой, като си помислиш, че един прост еснаф е обиколил всички тия места. Повече от три хиляди версти, господине мой! Повече от три хиляди версти! Наистина сам Господ го е удостоил да отиде в Палестина и в Йерусалим.

— Значи казвате, че той — продума Иван Фьодорович, който беше слушал много за

Йерусалим от своя вестовой — бил и в Йерусалим!

— За какво говорите, Иван Фьодорович? — обади се от края на масата Григорий Григориевич.

— Аз, тоест, имах случая да забележа, че какви ли далечни страни няма по света! — каза Иван Фьодорович, искрено доволен от това, че бе произнесъл едно толкова дълго и мъчно изречение.

— Не му вярвайте, Иван Фьодорович — рече Григорий Григориевич, без да се вслушва добре. — Всичко лъже!

Между това обедът свърши. Григорий Григориевич както винаги отиде в стаята си да подремне, а гостите минаха след старата домакиня и госпожиците в гостната, дето същата маса, на която бяха оставили водката, когато отидоха да обядват, като по някакво чудо се бе покрила с чинийки сладка от всякакви видове и с подноси с дини, вишни и пъпеша.

Веднага пролича отсъствието на Григорий Григориевич. Стопанката стана по-словоохотлива и сама, без да я молят, разкри

многобройните тайни за приготвянето на пестил и на сушени круши. Дори госпожиците се разприказваха: но русата, която изглеждаше шест години по-млада от сестра си и която наглед имаше около двацет и пет години, излезе по-мълчалива. Ала най-много от всички говореше и действаше Иван Иванович. Тъй като беше сигурен, че сега никой не ще го прекъсва и обърква, той говореше и за краставици, и за садене на картофи, и за това, какви разумни хора имало едно време — де ще се сравнят с тях сегашните, — и за това, как всичко става все по-умно и достига до измисляне на най-хитроумни неща. С една дума, той беше от ония хора, които с най-голямо удоволствие обичат да се позанимаят с разговор, който услажда душата. И говорят за всичко, за каквото може да се говори. Когато разговорът засягаше важни и благочестиви предмети, Иван Иванович въздищаше след всяка дума и кимаше леко с глава; ако пък се засягаха стопански въпроси, подаваше главата си от бричката и правеше такива гримаси, по които сякаш можеше да се прочете как

трябва да се прави крушов квас, колко са големи пъпешите, за които той говори, и колко са тлъсти гъските, които се разхождат в неговия двор. Най-последно, чак привечер, Иван Фьодорович можа с голяма мъка да се сбогува. И макар че лесно се придумваше и че насила го караха да нощува, той все пак устоя на своето намерение да си ходи и си замина.

V. НОВИТЕ ПЛАНОВЕ НА ЛЕЛЯТА

— Е, измъкна ли документа от стария злодей? — с такъв въпрос бе посрещнат Иван Фьодорович от лелята, която от няколко часа вече го чакаше с нетърпение пред входа на къщата и най-после не се стърпя и се затече въвн от портата.

— Не, лельо! — каза Иван Фьодорович, слизайки от колата. — Григорий Григориевич няма никакъв документ.

— И ти му повярва! Лъже, проклетникът! Някой път, ако ми падне, ще го набия със собствените си ръце. О, аз ще му посмъкна маста! Впрочем преди това трябва да поговорим с нашия околийски съдия, дали не можем да получим от него нещо със съд... Но сега не за това ми е думата. Е, как, добър ли беше обедът?

— Много... да, твърде добър, лельо.

— Я разправи какви гозби имаше! Зная, че старата я бива да се занимава с кухнята.

— Имаше сирни пирожки със сметана,

лелю. Гълъби пълнени, със сос...

— Ами пуйка със сливи имаше ли? — попита лелята, защото сама майсторски готвеше тая гозба.

— Имаше и пуйка!... Твърде хубави госпожици са сестричките на Григорий Григориевич, особено русата!

— А! — каза лелята и погледна втренчено Иван Фьодорович, който се изчерви и наведе очи. Нова мисъл бързо се мярна в главата ѝ. — Е, какво — попита тя с любопитство и живо, — какви ѝ са веждите?

— Не е зле да се отбележи, че за лелята най-голямата хубост на жената бяха винаги веждите.

— Веждите ѝ, лелю, са точно такива, каквито разправяхте, че сте имали вие на младини. И по цялото лице малки лунички.

— А! — рече лелята, доволна от бележката на Иван Фьодорович, който обаче не беше и помислил да ѝ направи комплимент. — С каква рокля беше облечена? Впрочем днес мъчно се намират такива платове, какъвто е например платът на моя пенъоар. Но не за това ми е думата. Ти говори ли за нещо с нея?

— Тоест как?... Аз, лелю? Да не би вече да мислите...

— Че какво чудно има в това? Както е угодно Богу! Може би е писано да живеете с нея двамата.

— Не зная, лелю, как можете да говорите така. Това показва, че съвсем не ме познавате...

— А пък ти вече се докачи! — каза лелята.

„Младо е още момчето! — помисли си тя. — Нищо не знае, трябва да ги съберем заедно, да се запознаят!“

И лелята отиде да надзърне в кухнята и остави Иван Фьодорович. Но отсега нататък тя мислеше само как по-скоро да види племенника си женен и да бави малки внучета. В главата ѝ се трупаха мисли само по приготовления за сватба и личеше, че във всички работи тя се суетеше много повече, отколкото преди, макар че работите вървяха май по-зле, а не по-добре. Често пъти, когато правеше някои сладкиши, които изобщо никога не доверяваше на готвачката, се унасяше, въобразяваше си, че до нея стои малкото ѝ внуче, което моли за сладкиши, и

разсеяно му протягаше ръка с най-доброто късче, а дворното куче, използвайки това, грабваше съблазнителното късче и с шумното си мляскане я сепваше от тая замисленост, поради което тя винаги го биеше с ръжена. Тя бе изоставила и любимите си занятия и не ходеше на лов, особено след като веднъж вместо яребица уби гарга, което никога по-рано не беше ѝ се случвало.

Най-после, четири дни по-късно, всички видяха бричката, изкарана от сайванта в двора. Кочияшът Омелко, който беше и градинар, и пазач, чакаше от ранно утро с чук, заковаваше кожата и постоянно пъдеше кучетата, които ближеха колелата. Смятам за свой дълг да предупредя читателя, че това беше същата оная бричка, с която бе пътувал още Адам; ето защо, ако някой твърди, че Адамовата е друга, това е чиста лъжа и бричката бездруго е фалшива. Никой не може да каже как се е спасила от Потопа. Трябва да се предполага, че в Ноевия ковчег е имало специален сайвант за нея. Много съжалявам, че не мога да опиша на читателя живо

нейната фигура. Достатъчно е да се каже, че Василиса Кашпоровна беше много доволна от нейната архитектура и винаги изказваше съжаление, че старовремските коли са излезли от мода. Самото устройство на бричката, малко криво, тоест така, че дясната страна беше много по-висока от лявата, й харесваше много, защото от едната страна може, както казваше тя, да се качи някой понисък, а от другата — по-едър. Впрочем вътре в бричката можеха да се разположат около пет души от ниските и трима такива като лелята. Към пладне Омелко, след като свърши работата около бричката, изведе от конюшния три коня, малко по-млади от бричката, и почна да ги връзва с въже към величествения екипаж. Иван Фьодорович и лелята — той от лявата страна, тя от дясната — се качиха в бричката и тя потегли. Селяните, които срещаха из пътя, като виждаха такава богата кола (лелята много рядко пътуваше с нея), почтително се спираха, сваляха калпаци и се кланяха до пояс. След около два часа бричката спря пред входа — мисля, че е излишно да го казвам:

пред входа на къщата на Сторченко. Григорий Григориевич не беше вкъщи. Бабичката и госпожиците излязоха в столовата да посрещнат гостите. Лелята се доближи с величествена стъпка, премести с голямо изкуство единия си крак напред и каза високо:

— Много се радвам, госпожо, че имам чест да ви изразя лично своята почит. А същевременно с респекта позволете да ви благодаря за гостоприемството ви към моя племенник Иван Фьодорович, който много се хвали от него. Отлично е пораснала елдата ви, госпожо! Видях я, когато наближавахме селото. Позволете да ви попитам, колко кръстци получавате от една десетина?

След това последва всеобщо целуване. А когато седнаха в гостната, старата домакиня започна:

— За елдата не мога ви каза, тя е по специалността на Григорий Григориевич. Аз отдавна не се занимавам с това, пък и не мога, стара съм вече! Едно време имах елда, помня, висока до пояс, сега Бог знае каква е. Макар впрочем и да казват, че сега всичко

било по-хубаво — тук бабичката въздъхна и някой наблюдател би доловил в тая въздишка въздишката на старинния осемнайсети век.

— Слушала съм, госпожо, че собствените ви крепостни момичета умеят да правят отлични килими — каза Василиса Кашпоровна и с това засегна най-чувствителната струна на бабичката.

При тия думи тя като че ли се оживи и почна да разправя как трябва да се боядисва преждата, как да се приготви нишката за боядисване. От килимите разговорът бързо премина към осоляването на краставиците и към сушенето на крушите. С една дума след по-малко от час двете дами така се разприказваха помежду си, като че се познаваха цял живот. Василиса Кашпоровна беше почнала вече да й разправя много неща толкова тихо, че Иван Фьодорович не можеше да чуе нищо.

— Не обичате ли да видите? — каза старата домакиня, като стана.

След нея станаха госпожиците и Василиса Кашпоровна и всички тръгнаха към стаята

на слугините. Но лелята направи знак на Иван Фьодорович да остане и тихо каза нещо на бабичката.

— Машенка! — каза бабичката, като се обърна към русата госпожица. — Остани с госта и поговори с него, за да не се отегчава!

Русата госпожица остана и седна на дивана. Иван Фьодорович седеше на стола си като на тръни, червеше се и навеждаше очи, но госпожицата сякаш не забелязваше нищо и седеше равнодушно на дивана, като разглеждаше прилежно прозорците и стените или следеше с очи котката, която страхливо се мушкаше под столовете.

Иван Фьодорович се покуражи малко и поиска да подхване разговор, но сякаш бе загубил из пътя всичките си думи. Ни една мисъл не му идваше наум. Мълчанието продължи около четвърт час. Госпожицата седеше все така.

Най-после Иван Фьодорович се реши.

— Лятно време има много мухи, госпожице! — каза той с полуразтреперан глас.

— Извънредно много! — отговори

госпожицата. — Брат ми нарочно направи от една стара мамина обувка плющялка, за да ги бием. Но все още има много.

Сега разговорът пак спря. И Иван Фьодорович вече не знаеше какво да каже.

Най-после домакинята, лелята и чернооката госпожица се върнаха. След като поприказва още малко, Василиса Кашпоровна се сбогува с бабичката и с госпожиците въпреки всички покани да останат да нощуват. Бабичката и госпожиците излязоха на входа да изпратят гостите и дълго още се кланяха на лелята и на племенника, които надничаха от бричката.

— Е, Иван Фьодорович, за какво приказвахте насаме с госпожицата? — попита лелята из пътя.

— Твърде скромна и благонравна мома е Маря Григориевна! — каза Иван Фьодорович.

— Слушай, Иван Фьодорович, искам да поговоря сериозно с тебе. Ти, слава Богу, караш трийсет и осмата година. Чин имаш вече добър. Време е да помислиш и за деца! На теб непременно ти трябва жена...

— Как, лельо? — извика уплашено Иван

Фьодорович. — Как жена! Не, леля, имайте милост... Вие съвсем ме засрамвате... Никога досега не съм бил женен!... Аз съвсем не зная какво ще правя с нея!

— Ще узнаеш, Иван Фьодорович, ще узнаеш — продума усмихната лелята и си помисли: „Къде ти! Още е съвсем младо детето, нищо не знае!“ — Да, Иван. Фьодорович — продължи гласно тя, — подобра жена от Маря Григориевна няма да намериш. Освен това тя ти се е харесала много. Ние със старата вече обсъдихме много работи: тя ще бъде доволна, ако станеш нейн зет; наистина още не се знае какво ще каже този грешник Григориевич. Но ние няма да се уплашим от него и само ако намисли да не даде зестра, ще го дадем под съд...

В това време бричката се приближи до къщи и щом подушиха близките ясли, старите кранти се съживиха.

— Слушай, Омелко, остави конете да си починат добре и не ги води на водопой, щом ги разпрегнеш! Те са буйни коне. Е, Иван Фьодорович — продължи лелята, като слезе от бричката, — съветвам те да помислиш

добре за тая работа. Аз трябва да отида в кухнята, забравих да поръчам на Солоха вечерята, а тя, негодницата, сигурно не е и помислила за това.

Но Иван Фьодорович стоеше като оглушен от гръмотевица. Наистина Маря Григориевна е много хубава госпожица, но да се ожени!... Това му се виждаше толкова необикновено, толкова чудно, че не можеше да го помисли без страх. Да живее със съпруга!... Непонятно! Няма да бъде сам в стаята си, а ще трябва да бъдат навсякъде двама!... Колкото повече се задълбочаваше в размисъл, толкова повече пот избиваше по лицето му.

Той си легна по-рано от друг път, но колкото и да се мъчеше, не можа да заспи. Най-после желаният сън, тоя всеобщ успокоител, го посети. Но какъв сън! Никога не бе сънувал нещо по-несвързано. Ту му се присънваше, че около него всичко шуми и се върти. А той тича, тича, не усеща нозете си... Ето, вече губи сили... Изведнъж някой го хваща за ухото. „Ай, кой е?“ — „Това съм аз, жена ти!“ — казва му високо някакъв глас. И той изведнъж се събуждаше.

Ту сънуваше, че е вече женен, че всичко в тяхната къщичка е толкова необикновено, толкова чудно: в неговата стая стои вместо единичен двоен креват. На стола е седнала жена му. Чудно му е, той не знае как да се доближи до нея, за какво да говори с нея. И забелязва, че тя има гъше лице. Случайно се извъръща настрана и вижда друга своя жена, също с гъше лице. Обръща се на другата страна — застанала трета. Назад — още една. Обзема го мъка. Той хуква да бяга в градината, но в градината е горещо. Той сваля шапка, гледа: и в шапката е седнала една жена. Пот избива по лицето му, бръква в джоба си за кърпа — и в джоба една жена. Изважда от ухото си памук — и там пак жена... Ту изведнъж скачаше на един крак, а леля му го гледаше и казваше важно: „Да, трябва да скачаш, защото сега си вече женен човек.“ Той отива към нея, но лелята не е вече леля, а камбанария. И усеща, че някой го тегли с въже към камбанарията. „Кой ме тегли?“ — казва жално Иван Фьодорович. „Това съм аз, жена ти, тегля те, защото си камбана.“ „Не, не съм камбана, аз съм Иван

Фьодорович!“ — крещеше той. „Да, ти си камбана“ — казваше полковникът на П*** пехотен полк, минавайки край него. Ту изведнъж му се присънваше, че жена му съвсем не е човек, а някакъв вълнен плат, че в Могилъов той влиза в един магазин. „От кой плат ще обичате? — казва търговецът. — Вземете си жена, той е най-модният плат! Много доброкачествен. От него сега всички си шият сюртуци.“ Търговецът премерва и отрязва жената. Иван Фьодорович я взема под мишница и отива при евреина шивач. „Не — казва евреинът, — тоя плат е лош. От него никоой не си шие сюртук.“

Иван Фьодорович се събуждаше в страх и ужас. Студена пот течеше обилно от него.

Сутринта, щом стана, той се обърна към врачовника, на края на който един благодетелен книжар с рядка добрина и безкористие беше поместил съкратен съновник. Но там нямаше нищо, което поне малко да наподобява тоя несвързан сън.

Между това в главата на лелята бе узрял съвсем нов план, за който ще научите в следната глава.

Информация за текста

© Константин Константинов, превод от руски

Николай Гоголь

Иван Фёдорович Шпонька и его тётушка,
1832

Сканиране, разпознаване и редакция:
NotaD, март 2009 г.

Издание:

Н. В. Гогол. Вечери в селцето край Диканка.
Миргород. Повести

Издателство „Народна младеж“, София,
1982

Редактор: Людмила Харманджиева

Художник: Александър Алексов

Художествен редактор: Александър
Стефанов

Технически редактор: Маргарита
Воденичарова

Коректор: Лилия Вълчева

Свалено от „Моята библиотека“
[<http://chitanka.info/text/10934>]

Последна редакция: 2009-03-21 16:10:00

[^^^]

Десетина — мярка, приблизително колкото декар. Б.пр.

[^^^]